HALK BİLGİSİ HABERLERİ

İstanbul Halkevi Dil, Edebiyat ve Tarih şubesi tarafından çıkarılır aylık mecmua

Yazı İşleri Müdürü : MEHMET HALİT BAYRI

Yıl : 5 Eylül 1936 Sayı : 59

KELOĞLAN MASALLARI

IV

Evvel zaman içinde bir kadının bir tanecik Keloğlanı varmış. Bu Keloğlan o kadar tenbel o kadar tenbelmişki, kadıncağız oğlunun bu tenbelliği yüzünden çok sıkıntı çekermiş.

Padişahın sarayı evlerinin karşısında imiş ve padişahın bir oğlu ile bir kızı varmış. Oğlu, nişanlısını kaybettiği için aklını kaçırmış ve bir köşede oturur durürmuş. Padişah çok sevdiği kızını bir gün bahçede havuzun kenarına çağırmış ve:

— Kızım . . Artık seni evlendireceğim. Hanki padişahın oğlunu istiyorsan söyle de sizi evlendirelim, demiş.

Kızda babasına:

— Ben Keloğlandan başka kimse ile evlenmem, ille onunla evleneceğim, diye cevap vermiş .

Padişah :

— Keloğlan kim . . . Sen kim, âlemi kendinemi güldüreceksin? Demiş. Ne kadar nasihat ettiyse, isterim de isterim demiş durmuş. Bu sefer babası:

— Madem öyledir, sen benim kızım değilsin!... Saraydan çık, nereye gidersen git, diyerek evlâtlıktan reddetmiş .

Kız, bunu işitince kalkmış, doğruca Keloğlanın evine gitmiş. Fakat Keloğlan, her gün minder üzerinde oturmaktan başka bir şey yapmazmış. Kız, bir gün, iki gün, üç gün buna sabretmiş. Dördüncü günü kalın bir odun alarak Keloğlana vurmağa:

— Kalk, çalışmağa git, ekmek parasını kazan, diyerek dövmeğe başlamış. Keloğlan dayağın hızile öyle dir kalkmış ki, kendisini bir anda çarşıda bulmuş.

Akşama kadar çalışmış, çabalamış ve nihayet on beş kuruş kazanmış ve akşam üstü eve dönmüş, kapıyı çalmış. İçerden:

— Kim o ? Diye sormuşlar.

— Açın ! . . . Benim, Keloğlanım, karım içerdemi? Demiş.

Annesi:

— İçerde!... Diye cevap vermiş.

Keloğlan:

— Elinde odun varmı? Diye sormuş.

— Evet var, diye cevap almış ve hemen:

— Alın bu on kuruşu, ben tekrar çalışmağa gidiyorum, demiş ve kapıdan uzaklaşmış. Ertesi gün tekrar akşama kadar çalışmış, yük taşımış ve nihayet otuz kuruş kazanmış. Eve dönerken bir kervancıbaşıya rasgelmiş. Kervancıbaşı:

— Ulan Keloğlan, benimle beraber Arabistana gelirsen sana altın veririm, demiş, Keloğlan razı olmuş.

Kervancı, Keloğlana:

— Öyle ise haydi git, annenden izin al da öyle gel, demiş.

Keloğlan eve gitmiş, kapıyı vırmış, içerden:

— Kim o? Diye sormuşlar.

— Açın!... Benim, Keloğlanım, bizim hanım evdemi? Demiş.

— Hayır!... Evde değil, demişler.

— Odun elindemi? Diye sormuş.

— Hayır!... Yoktur, demişler. Bunun üzerine:

— Alın bu otuz kuruşu, ben Arabistana gidiyorum, demiş. Anası yalvarmış, yakarmış, gitme oğul, karın bir daha vurmayacak demiş, fakat Keloğan bunları dinlememiş:

— Ben gidiyorum, allahaısmarladık, diyerek evden çıkmış. Kervanla birlikte yola ravan olmuşlar .... Hayvanlar susadığı zaman Keloğlan sulamış, yiyeceklerini vermiş. Büyük bir çöle gelmişler, hiç bir yerde su yokmuş. Yiyecek dahi bulamamışlar. Keloğlan etrafı iyice dolaşmış ve nihayet uzakta bir kuyu bulmuş, beline bir ip bağlayarak aşağı inmiş. Kovaları doldurarak yukarı göndermiş. İnsanlar ve hayvanlar kana kana içmişler. Keloğlan, bu sırada kuyu içinde bir kapı görmüş. Kapıyı itmiş bir de ne görsün?...

Cennet gibi bir yer.... Ortasında güzel bir köşk, Köşkün içinde siyahlar giymiş güzel bir kız oturuyor....

Bu kız Keloğlanı görünce hemen yanına koşmuş:

— İnsan oğlu sen burada ne arıyorsun, buraya neden düştün? Demiş.

Keloğlan başından geçenleri birer birer anlatmış. Güzel kız Keloğlanı dinledikten sonra:

— Senin karın benim görümcemdi. Yani karının kardeşi benim nişanlımdı. Periler bir gün beni kaçırarak buraya getirdiler. Nışanlım da benim kaybolduğumu işitince delirmiş, evde minder üzerinde oturup duruyormuş. Seni buraya Allah gönderdi. Bari beni buradan kurtarda beraber evimize gidelim, babam sana bir çok hediyeler verir, nişanlım da seni çok sever, demiş. Keloğlan, peki diye razı olmuş.

— Yalnız, kervancı beni yukarda bekliyor, onları nasıl aldatayım, diye sormuş. Kız:

— Şu bağçeden üç tane nar kopar, yukarı çık, kervancılarla beraber bir az gittikten sonra geriye dön ve yolda bizim memlekete giden bir adama rasgelirsen bunları ona ver sizin eve götürsün, sen de buraya gel ve beni al, demiş.

Keloğlan kızın sözünü dinlemiş, narları kopararak yukarıya çıkmış, kervanla beraber yola koyulmuşlar.... Yolda bir adama raslamışlar.

Bu adam Keloğlanın memleketine gidiyormuş. Narları o adama vererek annesine ve karısına götürmesini söylemiş ve kendi de kervanla yoluna devam etmiş....

Gelelim Keloğlanın annesine karısına:

Keloğlanın çölde rasgeldiği adam narları doğruca kelin annesine getirmiş vermiş. Onlar da bir köşeye atmışlar. Bir gün gelin hanım narlardan birini yemek için almış yarmış. İçinden elmaslar yerlere dökülüvermiş. Bunu görünce, gelin de, Keloğlanın annesi de şaşırmışlar. Gelin hanım bu narların bir kaç tanesile babasının sa-

rayının karşısına güzel bir saray yaptırmış. Dadılar, cariyeler getirerek güzel bir hayat sürmeğe başlamışlar....

Çöldeki kervan bir gün bir köye gelmiş. Keloğlan bir az uyumak bahanesile köyde kalmış ve kervan gidince geriye dönerek kızunun olduğu yere gelmiş. Beline bir ip bağlayarak kuyuya inmiş. Kızı almış, elmasları, mücveherleri, altınları bir torbaya koyarak yukarıya çıkmış. Yola düşmüşler ve memlekete gelmişler.

Kız, babasının sarayının önüne varınca:

— Keleoğlan, sen babama git, benim geldiğimi müjdele, demiş.

Keloğlan da gitmiş haber vermiş. Padişah askerlerini göndererek kızını karşılamış. Kız babasını görünce hemen boynuna sarılmış:

— İşte babacığım, beni bu gördüğünüz adam kuyudan çıkardı. Bu senin damadındır, kızının kocasıdır, demiş. Padişah buna çok memnun olmuş ve Keloğlana bir çok hediyeler vermiş, askerlerle beraber karısının yanına göndermiş. Keloğlan mahalleye geldiği zaman evini bulamamış. Kendisine:

— Bu kulübenin sahibi padişahın sarayının karşısında bir saray yaptırdı, demişler. Keloğlan hemen o saraya gitmiş. Uzaktan karısını tanımış, sarmaş dolaş olmuşlar. Keloğlan sevinç arasında:

— Karıcığım, sana çok kıymetli bir şey getirdim demiş. Kuyudan çıkardığı kızı göstermiş. Karısı kardeşinin nişanlısını derhal tanımış. sevincinden düşmüş bayılmış. Neden sonra ayıltmışlar; gülüp sevineceği yerde ağlamağa başlamış:

— Şimdi babam ve kardeşim görseler kim bilir ne kadar sevineceklerdir, diye ikide birde kızın boynuna sarılmış. Bir az sonra beraber hamama gitmişler. Hamamdan gelince yemekler yenmiş, süslenmişler, püslenmişler, padişaha haber göndermişler;

— Muhakkak bu akşam şehzade ile beraber sarayımıza buyursun, demişler.

Padişah da sarayı yaptıranları merak eder, içinde oturanların kim olduğunu anlamak istermiş. Akşam olmuş, padişah şezade ile beraber saraya gelmiş, cariyeler, derhal karşılamışlar ve yukarı çıkarmışlar. Padişah bir az dinlendikten sora Keloğlan, gayet güzel ve şık giyinmiş bir halde içeri girmiş, padişahın ve şehzadeboynuna sarılmış. Fakat padişah, birdenbire, boynuna sarılan adamın kim olduğunu anlıyamamış. Bir az sora içeriye kızı girmiş, Padişah kızını görünce birden düşerek bayılmış. Güç hal ile ayıltmışlar, vaziyeti anlatmışlar. Aradan bir kaç dakika geçmiş içeriye şehzadenin nişanlısı girmiş. Şehzade hemen yerinden fırlıyarak nişanlısının boynuna sarılmış.

Keloğlan bütün başından geçenleri anlatmış. Padişah buna çok memnun olmuş. Kırk gün kırk gece düğün yaparak şehzade ile kızı evlendirmiş. Onlar ermiş muradına.... Biz çıkalım tahtına ...

V

Evvel zamanda bir fakir fukaranın bir oğlu varmış. Bu çocuğun bir gün babası ölmüş kendi de bir annesile kalmış. Başı kel, gözü çapaklı imiş. Yüzüne gözüne konan sineklerin haddi hesabı yokmuş. Bir gün bir vuruşta gözünün üstündeki sineklerin kır kını birden öldürmüş. Anne sinin yanına giderek:

— Ana .... Bana babamdan kalan kı-

lıcı ver, ben onu yanımda taşıyacağım, demiş.

Annesinden kılıcı almış ve doğruca kılıççıya gitmiş:

— Bu kılıcı al, iyice parlat üzerine de «Kırk can öldüren Ahmet ağanın kılıcı» diye yaz, demiş.

Kılıççı, Keloğlanın dediklerini aynen yapmış ve kılıcı bir kaç gün sonra teslim etmiş.

Kırk can öldüren Ahmet ağa, kılıcı eline alınca kendini bir pehlivan zannetmış ve elini kolunu sallıya sallıya sokaklarda dolaşmağa başlamış.

Bir gün bir ağaca kılıcını asmış ve çimenlerin üzerine yatarak uyumuş. Meğer orası devlerin diyarı imiş. Bir az sonra devler gelmişler, kılıcı alarak üzerindeki yazıyı okumuşlar. Kırk can öldüren Ahmet ağanın babasından korktukları için yemekler hazırlayarak Ahmet ağayı davete karar vermişler.

Derken yemekler yapılmış, Ahmet ağa davet edilmiş ve devlerde misafir kalmış.

Bizim Ahmet ağa yerini rahat bulmuş, üç gün, beş gün oturmuş. Devlerin buna fena halde canı sıkılmış, fakat hiç bir şey söyleyememişler. İçlerinde bir topal dev varmış. Ona Ahmet ağayı dağa götürerek öldürmesini söylemişler.

Topal dev Ahmet ağayı alarak dağa çıkmış, beraber odun kesmişler.

Köye dönecekleri sırada dev:

— Haydi bakalım Ahmet ağa şu, odunların bir kısmını sen al, bir kısmını da ben alayım, demiş. Ahmet ağa razı olmuş, bir yük odun almış, diğer bir kısmını da deve bırakmış. Ahmet ağa elindeki odunları dağın etrafına çakmağa başlamış. Dev bunu görünce şaşırmış:

— Aman ne yapıyorsun Ahmet ağa? Demiş.

Ahmet ağa da:

— Dağı omuzuma yükleyeceğim, diye cevap vermiş. Dev naçar kalarak:

— Aman sen odunları bırak, ben götüreyim, demiş ve odunları topal dev almış. Ahmet ağa da köye rahat rahat gelmiş ve tabii topal dev kendisini öldürememiş.

Devler bu sefer aralarında toplanarak, Ahmet ağayı suya düşürüp boğmağa karar vermişler.

Bir aralık Ahmet ağayı bir suyun başına götürmüşler, eline tulumları vererek doldurmasını söylemişler. Ahmet ağa hiç aldırış etmemiş ve suyun etrafını gezmeğe başlamış.

Devler bu vaziyet karşısında tulumbaları kendileri doldurup geri dönmüşler. Nihayet, Ahmet ağayı zehirleyerek öldürmeğe karar vermişler.

Ayrı yemek hazırlamışlar ve içine zehir koyarak Ahmet ağanın önüne getirmişler. O da kendisini zehirleyeceklerini anlamış ve:

— Karnım toktur, diyerek yememiş.

Devler artık bıkmışlar, Ahmet ağayı, öldürmek için başka hiç bir çare bulamadıklarından evine götürmeğe karar vermişler ve kendine söylemişler. O da:

— Bir atla, bir heybe altın verirseniz giderim, eve eli boş gidersem anam, bu zamana kadar nerde kaldın, diye beni eve almaz demiş.

Devler buna razı olmuşlar...

Bir at, bir heybe altın vermişler, yanına da topal devi katarak uğurlamışlar. Bunlar gitmişler, gitmişler.... Dere tepe düz, gce gündüz gitmişler, üç ay sonra Ahmet

ağanın evine varmışlar. Kapıyı çalarak içeriye girmişler. Annesi, oğlunu görünce boynuna sarılmış ve gözlerinden öpmüş. Keloğlan, annesine, bir kazan çorba pişirmesini söylemiş. Annesi çorbayı pişirmiş ve sıcak kazanı topal devin önüne koymuşlar, Çorba çok sıcak olduğu için devin ağzı yanmış ve:

— Püfff.... Demesile Keloğlan başı direkte gezmeğe başlamış. Topal dev sormuş:

— Sana ne oldu böye Ahmet ağa? Demiş.

O da:

— Babamın kılıcı rafta kalmıştı da onu arıyorum, demiş.

Zavallı topal dev bunu duyar duymaz kendisini dışarıya zor atmış ve kaçmış. Keloğlan da annesile beraber altınları güzelce harcamış ve hoşca vakit geçirmişler.... Onlar ermiş muradına ...

VI

Bir varmış, bir yokmuş, evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, bir Keloğlanla bir de anası varmış. Keloğlan gündeliklerinden arttırdığı para ile bir merkep almış.

Bir gün annesine bir tavuk kestirmiş ve hamursuz yaptırmış. Sabahleyin baltayı omuza, eşeğin ipini de eline almış ve dağdan odun kesmek için yola çıkmış....

Köye yarım saat mesafede bir değirmen varmış. Bu değirmene uğramış ve bir az dinlenmek için yatmış. Yatar yatmaz bir güzel uyumuş. Kalktığı zaman bir de bakmışki ikindi vakti olmuş, odun filan kesmeden eve dönmüş. Anası, eli boş geldiğini görünce:

— Oğul hani odun? Diye sormaş.

— Anacığım.... Kestim biriktirdim, yarın getireceğim, demiş.

Keloğlan ertesi günü anasına gene bir tavuk kestirmiş ve hamursuz yaptırmış. Dağdan odun kesmek için yola çıkmış.... Yoldaki dönmiyen değirmene uğramış ve bir az dinlenmek için yatmış. İkindi üstü uyanmış ve gene odun filan kesmeden eve dönmüş.

Anası sormuş:

— Oğul Odun nerede? Demiş.

Keloğlan:

— Hazırladım.... Yarın hepsini birden getireceğim, cevabını verşmi.

Üçüncü günü zorla anasına bir tavuk daha kestirmiş ve hamursuz yaptırmış, torbaya doldurarak dağın yolunu tutmuş. Değirmenin yanına geldiği zaman:

— Şeytan beni bastırma.... Oduna gideceğim, diyerek yoluna devam etmiş ve ormana gelmiş. Ormanda bir arslanla bir kaplan varmış ve bunlar üç yıldır kavga ederlermiş

Arslan oduncuya yaklaşarak:

— Keloğlan, elindeki baltayı birimize vur da öldür, bari birimiz ölürüz de sağ kalan rahat eder,demiş. Keloğlan bunu kabul etmiş ve bir vuruşta kaplanı öldürmüş.

Arslan buna çok memnun olmuş ve Keloğlanı babasının yanına götürmüş. Arslan babasının bir tanecik oğlu imiş. Arslanın babası, oğlunu kurtardığı için, Keloğlanı çok sevmiş ve ona bir kutu vermiş;

— Açıl kutum, kapan kutum, dediğin zaman içinden askerler çıkar, ne işin varsa onlara gördürürsün, demiş.

Keloğlan kutuyu almış, ormana dalmış ve bir ağacın dibine oturarak cebinden kutuyu çıkarmış:

— Açıl kutum, kapan kutum, demiş. Kutu açılarak içinden yüz adamla kırk merkep çıkmış. Bu adamların bir kısmı odun kesmiş, bir kısmı sarmış ve bir kısmıda merkeplere yükleyerek yola çıkarmış. Odunlar eve götürülmüş ve adamlar kapının önüne yığmışlar.

Keloğlanın annesi yığınlarla odunu görünce kıyameti koparmış:

— A oğul, bu kadar odunu ben ne yapayım.... Bunları al götür, ne yaparsan yap, demiş.

Keloğlan hemen cebinden kutuyu çıkarmış:

— Açıl kutum, kapan kutum, demiş ve içinden adamlar çıkarak odunların bir kısmile büyük bir koru yapmışlar. Geri kalan bir çok odunlarla da sabaha kadar bir de saray çıkarmışlar.

Bir gün, Keloğlanlara bir koca karı misafir gelmiş. Gece herkes yattıktan sonra yukarı çıkmış, kutuyu almış kaçmış ve Keloğlanın sarayını yıktırmış.

Zavallı kel sabahleyin kalkınca kendisini çayırların üzerinde bulmuş ve ağlamağa başlamış. Bir kedisi ile bir köpeği varmış. Bunlar efendilerinin ağladığını görünce:

— Ağa sen ağlama; biz kutuyu bulur getiririz demişler.

Kedi ile köpek ikisi birden kocakarının evine gitmişler. Kedi bir fare bulmuş ve sirkeye batırarak koca karının burnuna sürmüş. Kocakarı bundan korkmuş ve kaçmış.

Bu sırada köpek de kutuyu çalmış ve koşa koşa ağalarının yanına gelmişler.

Keloğlan kedi ile köpeğe kuzular kestirmiş, hediyeler vermiş ve yeniden saray yaptırarak misafir kabul etmeden yaşamağa başlamış, aklı başında bir ağa olmuş....

VII

Evvel zaman içinde bir karı kocanın otuz dokuz tane çocuğu varmış.

Son zamanlarda bir tane daha olmuş ve bu suretle çocuklarının sayısı kırkı bulmuş. Adamcağız bu çocukları meydana getirinceye kadar yaşı yetmişi bulmuş işide bitmiş.

Bir gün çocuklarının hepsini karşısına toplamış:

— Oğullarım, görüyorsunuz ya... Artık ben çok ihtiyarladım, sizi bu yaşa kadar getirdim, şimdi de siz çalışın ve bana bakın, demiş. Hepsinin eline birer orak vererek başka köylere göndermiş. Bu çocuklar bir köyün kenarına gelmişler, bakmışlarki kocaman bir tarla vardır, nasıl olsa sahibi bunu biçtirecektir, bari parasını biz alalım, diyerek tarladaki ekinleri biçmeğe başlamışlar. Ekinlerin bir kısmını biçmişler. Meğer tarlanın sahibi bir dev imiş. Ertesi sabah dev, tarlasına gelmiş, ekinlerin biçildiğine memnun olmuş ve:

— Ağalar size yemek getireyim, demiş ve gitmiş evden yemek getirmiş.

Akşam olunca:

— Siz burada üşürsünüz.... Haydi bu yurun, bizim eve gidelim, demiş. Ağalar razı olmamışlar;

— Biz burada, ekinlerin arasında yatarız, hiç üşümeyiz, demişler.

Akşam olmuş, dev bunları yemeğe gelmiş. Fakat ekinleri alt üst ettiği halde kimseyi bulamamış ve kızmış gitmiş. Sabahleyin tekrar tarlaya gelmiş, adamlara:

— Ağalar bu akşam nerede yattınız?

Gece yemek getirmiştim sizi bulamadım, bu akşam yatacağınız yeri söyleyin de yemeğinizi oraya getireyim, demiş.

Onlar cevap olarak:

— Gece soğuktan üşüdükte şu tarlanın ucundaki çukurda yattık, bu gecede orada yatacağız, yemeğimizi oraya getir, demişler .

Öğle zamanı olmuş. Dev evden yemek getirmiş ve gitmiş. İçlerinde en akıllı olan küçük :

— Ağalar, demiş, yemeklerin bir azını akşama saklıyalım. Gece dev bizi yemeğe gelecektir. Başka bir yere saklanır ve bu yemekleri yeriz, diye hepsine tenbih etmiş. Akşam üstü her iş bitince bu sefer çukurda yatmayıp bir ağacın üzerine çıkmışlar.

Gece olmuş, karanlık basmış, el ayak çekildikten sonra dev gelmiş ve çukuru alt üst ettiği halde kimseyi bulamamış ve gene kızarak, köpürerek evine gitmiş.

Ertesi sabah geldiği zaman işlerin bittiğini görmüş ve herkesin parasını vermiş. Yalnız, içlerinden bir kaç tanesini götürerek yemek için en küçük çocuğun parasını üç buçuk kuruş eksik vermiş. Çocuk bir kurnazlık düşünmüş:

— Zararı yok amca.... Ben üç buçuk kuruşumu istemem, demiş ve devin evine gitmemiş.

Zamanın padişahı bir gün tellallar bağırtarak:

— Her kim bana bu devin atını getirirse ona bir çok akçe vereceğim, demiş. O zaman bu kırk kardeşin en küçüğüne de Keloğlan derlermiş.

Keloğlan saraya giderek:

— Ben getireceğim padişahım, demiş, padişah buna kızmış:

— Haydi oradan kel.... Sen nasıl getirebilirmişsin, diye, Keloğlanı azarlamış. Keloğlan yalvarmış:

— Padişahım, ben bu devin atını size muhakkak getireceğim, yalnız, siz bana, getir diye emredin, bende getireyim, demiş. Padişahın gönlü olmuş, Keloğlan da atı getirmek için gitmiş. Devin evine varmış, ortada kimseyi görememiş ve atı çözmek istemiş. Fakat, at bağırmağa, kişnemeğe başlamış. Keloğlan hemen samanlığın altına saklanmış.

Dev gelmiş atına bağırarak:

— Sen her zaman kişnemezdin de şimdi neye böyle yapıyorsun, bağırıp duruyorsun, demiş, adamakıllı döverek yukarıya çıkmış. Dev yukarı gidince, Keloğlan atın ipini çözerek üstüne binmiş ve doğruca padişaha gelmiş, atı teslim etmiş. Padişah buna çok memnun olmuş ve bir çok mükâfatlar vermiş.

Padişah gene bir gün davul çaldırıp, tellal bağırtarak:

— Kim bana devin zilli yorganını getirirse ona bin akçe vereceğim, diye ilân etmiş.

Keloğlan:

— onu da ben getireceğim padişahım, diyerek devin evine gitmiş. Bir ipin ucuna çengel bağlamış, dama çıkmış ve tavanı delmiş. İpi sarkıtarak yorgana takmış ve yukarı çekmeğe başlamış. Dev uyanmış ve yorganı karısının çektiğini zannetmiş,

— Ulan karı yorganı çekme!.... Diye bağırmış.

Karısı da yorganı kocasının çektiğini zannedermiş. Kocasına bağırmağa,

— Yorganı niye çekiyorsun, diye çıkışmağa başlamış. Bir haylı kavga da etmişler.

Devin aklı başına gelmiş ve bu işi Keloğlanın yaptığını anlamış. Yorgana asılarak Keli odanın ortasına düşürmüş. Hemen bir torba bularak Keloğlanı içine

koymuş ve sabahleyin yemek için odalardan birine saklamış.

Keloğlan torbayı pıçakla yırtarak dışarıya çıkmış. Devin elâ buzağısını ahırdan alarak torbasının içine koymuş ve tavana asmış. Sabah olunca dev delmiş ve torbaya dokunmuş, buzağı bğırmağa başlamış. Dev birden bire şaşırmış:

— Ulan Keloğlan benim elâ buzağım gibi nasıl bağırıyorsun demiş.

Keloğlan da saklandığı yerden kendini göstermeden:

— Halt etme!... Benim üç buçuk kuruşumu ver, diye seslenmiş. Dev büsbütün şaşırmiş ve:

— Meydana çıkta vereceğim demiş.

Keloğlan meydana çıkmış ve parayı almış. Dev elâ buzağını alarak ahıra götürmüş. Bu sırada Keloğlan zilli yorganı aşırarak kaçmış ve padişaha vermiş, bir çok para almış.

Bir gün padişah tekrar tellallar bağırtmış:

— Kim bu devi bana ölü veya diri getirirse ona her zamankinden daha çok mükâfat vereceğim, diye ilân etmiş.

Keloğlan da paraların tadını aldığı için hemen bir kunazlık düşünmüş:

Dört taraf demirden bir kafes yaptırmış, içine de dört tane ölü adam koymuş ve bunları bir arabaya yerleştirerek doğruca devin evinin önüne götürmüş.

Devi çağırarak:

— Sana yemek için bu adamları getirdim, al işte!... Demiş. Dev, dört adamı görünce iştahlanmış ve hemen demir kafesin kapısından içeri dalmış.

Keloğlan kapının yanında duruyormuş. Dev içeri girer girmez kapıyı kilitleyivermiş .Kafesi tekrar arabaya yükleyerek doğru çarşıya gelmiş ve bir ağacın yanında durmuş. Kafesi yere indirmiş, ağacın yanına bir değirmen taşı ile büyük ve kızgın bir demir parçası koymuş. Devin haberi olmadan kafesin kapısını açmış ve ağacın üzerine çıkmış. Yukardan deve seslenmiş;

— Kafesin kapısını açtım, haydi buraya gel de beni ye, demiş. Devin gözleri yerinden oynayarak büyük bir hışımla dışarı çıkmış.

— Oraya nasıl çıktınki? Diye sarmuş.

Keloğlan da:

— Ağacın dibinde bir değirmen taşı vardır, onun üzerinde de bir demir vardır, ona bastım, hopluyarak yukarı çıktım, Sende öyle yap!.. Diye devi kandırmış.

Azgın dev buna inanmış ve Keloğlanın dediğini yapmış, Fakat kızgın demirden haşlanarak düşmüş, değirmen taşının altında kalarak ölmüş.

Keleoğlan ağaçtan inmiş. Devin ölüsünü padişaha götürerek bir çok paralar almış. Yemiş, içmiş, muradına ermiş...

VIII

Vaktile 'bir Keloğlan varmış.... Bütün ailece ciftcilikle meşgul olurlarmış. Nohut ekme zamanı gelmiş.

Keloğlan annesine giderek:

— Ana, herkes nohudunu ekiyor; biz de ekelim, demiş.

Anası:

— Peki oğul, demiş. Bunun üzerine:

— Ana el nohudunu ıslatarak ekiyor, biz de ıslatalım olmazmı? Diye sormuş. Anası buna da razı olmuş.

Keloğlan ertesi günü gelmiş:

— Ana, herkes nohudunu kavuruyor da ekiyor, biz de öyle ekelim. demiş.

Anası :

— Peki demiş ve nohutları kavurmuş. Torbalara doldurarak eşeğe yükletmiş. Keloğlan, eşeği ve sapanı alarak yola çıkmış....

Tarlaya gelinceye kadar nohutları yemiş bitirmiş. Sapanla tarlayı sürmüş ve akşam olunca eve gelmiş. Annası sormuş:

— Oğul nohutları ektinmı? Demiş.

Kelde hiç bozmadan:

— Ektim ana!. Diye cevap vermiş.

Aradan bir kaç zaman geçmiş, Keloğlan ile anası tarlaya nohut yolmaya gitmişler. Kadın, tarlaya varınca bir de bakmışki ne nohut var ne bir şey.... Keloğlana sormuş:

— Hani oğul, nohutlar nerede? Demiş. Keloğlan, bir şeyden haberi yokmuş gibi:

— Ekmiştim ana..... Çıkmamış, demiş

Anası doğruca eve gitmiş. Keloğlan da tarlanın kenarındaki yola saparak ağlaya ağlaya yürümeğe başlamış. Karşısına bir dev çıkmış ve:

— Ne ağlıyorsun Keloğlan? Diye sormuş.

O da:

— Şu tarlaya nohut ekmiştim.... çıkmadı da ona ağlıyorum, diye cevap vermiş. Dev, Kelin haline acımış ve ona:

— Al şu eşeği «pisle eşeğim, pisle» de zengin olacaksın, demiş. Keloğlan sevinmiş ve devin söylediklerini yapmış:

— Pisle eşeğim, pisle, demiş. Eşek yere altınlar doldurmuş. Keloğlan altınları gürünce birdenbire şaşırmış. Eşeği ve altınları alarak doğru eve gitmiş.

Anasına:

— Ana şu eşeği al, ben dışarı gidiyorum sen: «pisle eşeğim pisle» de, demiş ve gitmiş. Anası bir şey bilmedigi için, oğlunun dediğini yapmış. Yerde altınları görünce aklı başından gitmiş ve sevincinden deli gibi olmuş, O sırada oğlu gelmiş. İkisi birden çok sevinmişler.

Evde odunları yokmuş. Keloğlan bir oduncu tutarak eşeği ona teslim etmiş ve:

— Sakın eşeğe «pisle» deme..... Sonra ölür, demiş ve baltayıda eline vererek önden gündermiş. Oduncu, Keloğlanın söylediğini merak etmiş ve «ne olursa olsun» diyerek eşeğe:

— Pisle eşeğim, pisle, demiş. Eşek tabii yere altınları doldurmuş. Oduncu bunları görünce şaşkına dönmüş. Hemen başka bir eşek bulmuş, kestiği odunları ona yükleyerek Keloğlana götürmüş, odunlarla eşeği teslim etmiş.

Keloğlan gene bir gün ahırda eşeğe:

— Pisle eşeğim, pisle, demiş, fakat hayyan altın yerine hakikaten pislemiş. Kel, hemen oduncunun yanına gitmiş:

— Sen benim eşeğimi değiştirmişsin, nerede ise şimdi bul getir, demiş.

Oduncu Keloğlana kuvvetli bir tokat vurmuş. O da ağlıya ağlıya eve gelmiş.

Sabahleyin kalkmış tarlanın kenarındaki yola giderek ağlamağa başlamış. Dev gelmiş:

— Neye ağlıyorsun Keloğlan? Diye sormuş. O da hiç düşünmeden:

— Tarlama nohut ekmiştim çıkmadı, ona ağlıyorum demiş. Bu sefer dev:

— Al şu mendili, «açıl mendilim, açıl» de, diye tenbih etmiş. Keloğlan mendili alarak geriye dönmüş ve yolda:

— Açıl mendilim, açıl, demiş. Mendilden envai çeşit yemeler saçılmış. Keloğ-

lan yemekleri ve mendili toplayarak evine gitmiş. Annesine mendili vermiş:

— Ana ben sokağa gidiyorum bu mendile: «açıl mendilim, açıl» de, bak ne göreceksin, demiş ve gitmiş Anası Keloğlan gittikten sonra:

— Açıl mendilim, açıl, demiş. Ortaya yemekler saçılmış Kadın, oğlu gelince boynuna sarılmış ve:

— Oğlum artık çalışmak istemez. Her şeyimiz var, demiş Ertesi günü bütün komşuları, mahalleyi yemeğe davet etmişler. Yemek yetişmemiş, Keloğlan:

— Açıl mendilim, açıl, deyince, ortaya yemekler dolmuş. Herkes bol bol yemiş. Fakat birisi mendili çalmış ve onun yerine başka bir mendil koymuş.

Müsafirler gittikten bir kaç gün sonra, Keloğlan mendili almış ve:

— Açıl mendil, açıl, demiş. Fakat mendil ne açılmış ne de yemek saçılmış. Keloğlan komşulara giderek mendilini aramış ve herkes:

— Bizde mendil filan yok, diye cevap vermiş.

Zavallı Keloğlan gene ağlamağa başlamış.... Ve ağlıya ağlıya doğru o yola gitmiş.

Karşısına dev çıkmış ve her zamanki gibi:

— Ne ağlıyorsun Keloğlan? Diye sormuş. Keloğlan da:

— Şu tarlaya nohut ekmiştim, çıkmadı, diye cevap vermiş.

Dev bu sefer fena halde kızmış:

— Eşeğe ne yaptın? Demiş. Kel:

— Çaldırdım, demiş.

— Mendili nereye koydun? Diye sormuş.

Keloğlan:

— Onuda çaldılar.... cevabını vermiş.

Bunun üzerine dev, Keloğlana bir tokmak vererek:

— Bunu al ve: «dön tokmağım, dön» de, diye tenbih etmiş. Keloğlan yolda giderken:

— Dön tokmağım, dön, demiş. Tokmak, Keloğlanın kafasına adamakıllı vurmuş. Kel eve gelmiş. ayni şeyi annesine de söylemiş, Kadıncağızın kafası hurdahaş olmuş. Derken, Keloğlan tokmağı almış ve eşeğini çalan adama gitmiş:

— Benim eşeği ver, demiş. Adam Keloğlana bir tokat daha vurmuş.

Kel, buna çok kızmış ve hemen:

— Dön tokmağım, dön, demiş. Tokmak başlamış adamın kafasına vurmağa.... Ve adamın kafası ezilmiş;

— Aman Keloğlan, yeter, al eşeğini, demiş ve eşeğini vermiş.

Keloğlan eşeği eve götürüp bırakmış. Bu sefer mendili alan adama gitmiş ve:

— Bana bak ağa, benim mendili ver, demiş. Bu adam da Keli kovmuş,

— Haydi git oradan, ben senin mendilini filan almadım, demiş.

Kel de:

— Dön tokmağım, dön, demiş ve tokmak adamın kafasını delik deşik etmiş. Zavallı ağa neye uğradığını anlayamamış, şaşkın bir halde:

— Aman Keloğlan yeter, al mendilini demiş ve Kelin mendilini vermiş.

Keloğlan, mendili alınca eve gelmiş, annesi çok sevinmiş, yemişler, içmişler, zengin olmuşlar, muratlarına ermişler....

Naki TEZEL

HALK İNANMALARI VE ÂDETLERİ

Tedavi Usulleri

Tedavinin mazisi çok eskidir. İnsanlar daha tababetin olmadığı ilk devirlerde; kendilerine ârız olan hastalıkları, bir çok usullerle tedaviye uğraşmışlardır. Yine o zamanlarda, bir çok hastalıklardan sakınmasını tecrübeleri sayesinde kısmen bilmişlerdir. İnsanların en küçük sosyal birlikler halinde toplandıkları; tarihten evvelki devirlerde, tedavinin de beraber başladığını görüyoruz. O zamanki insanlar; esiri bulundukları tabiat kuvvetlerinden çok korkuyorlardı. Malûm olduğu gibi bu korkular ilk Allah fikrini doğurdu. Her şeye sebeb arayan beşer zekâsı, neslini sarsan hastalıklarda sebebler arardı.. Ve bunları tabiat kuvvetlerine istinad ettirdi. bu suretle fenalık Allahı, Cinler, Periler inancı ortaya çıktı. Yine ayni devirlerde bir çok adamlar tedavi ile meşgul olmuşlar ve tecrübeleri ile halk arasında sivrilmişlerdir.

O zamanki tedavi tarzlarını iki gurup altında toplıyabiliriz:

I — İlâçla olmayan tedavi ki; Allaha yalvarmak, hastalık yapan cin ve perilerin gönlünü yapmak için kurban kesmek, adaklar adamak gibi âdetlerdir. Bütün bunlar bir sürü merasim ile yapılır.

II — İlâçla tedavi ki; birçok nebatların köklerini veya yapraklarını kaynatarak veya ezerek, döverek elde edilen maddeleri kullanmaktır.

Bugün bu iki çeşit tedavi tarzı, ikinci şekil çok daha fazla olmak üzere, halk arasında kullanılmaktadır. Bu ilâçları bir sıra takip etmeden toplanış ve buluş sırasına göre yazacağız. Hastalık ve ilâç isimlerini de aynen halkın söylediği gibi saklıyacağız.

1 — Kurdeşen - bu hastalıkta cild kızarır ve hararet çoğalır. Tedavisi şöyle yapılır: dam ve duvarlar üzerinde bulunan dam koruğu (Şip dediğimiz bu nebat, yeşil, çok küçük ve kümeler halinde bulunur) alınır ve suda ezilerek içilir. Bu yapılırken ayni zamanda cilt de kıl torba ile uğulur. Hastalık iyi oluncıya kadar, hasta su ile temas ettirilmez.

2 — Sıtma - sulfato ile yumurta sarısı karıştırılır ve on iki saat kadar ayazda bırakılır. Sabahleyin aç karnına bu ilaç yenir.

3 — Sıtma - sıtmalı adam bir leğene konur ve haberi olmadan başından aşağı bir teneke soğuk su dökülür.

4 — Sıtma bağlamak - bu ameliye erbabları tarafından yapılır. Bu usta adam hastayı okur ve bileğine bir iplik bağlar hastalık geçinciye kadar bileğinden ipliği çıkarmamasını tenbih eder.

5 — Mide bulantısı - iki dilim limon alınır. Biraz nane ve çay ile beraber Suda kaynatılır ve içilir.

6 — Üşütme ile mide ağrısı - iki dilim ekmek ateşte kızartılır, bundan sonra sirkeye batırılır, üzerinede nane yaprağı tozu ekilir ve mide üstüne bağlanır. Yarım bardak üzüm sirkesi de mide bulantısı için iyidir.

7 — Soğuk algınlığı - bunun için, kâfuru ile ispirto halledilir vücuda sürülür.

8 — Soğuk algınlığı - limon kesilir üstüne tuz ekilir ve ateşte pişirilerek taban altına konur.

9 — Güneş vurması - tülbendden yoğurt süzülür ve içine bir avuç tuz katılır, biraz da dövülmüş sarımsakla bunlar karıştırılır, vücudun her yerine sürülür.

10 — Güneş vurması - iç gömleği sirke ile ıslatılıp, ıslak ıslak hastaya giydirilir.

11 — Güneş vurması - yabani elma suda pişirilir ve bunun suyu ile hastaya banyo yaptırılır.

12 — Sidik zoru - mısır püskülü ile arpa suda kaynatılarak aç karnına içilir.

13 — İdrar sökmek - kiraz sapı kurutulur, sonra suda kaynatılarak içilir.

14 — Böbrekten kum düşürmek - yedi tane misvak alınır. Her gün bir tanesi bir okka suda, bir bardak kalıncıya kadar kaynatılır. Sonra bu, ayazda bırakılarak sabahleyin aç karnına içilir. Bu tertip yedi sabah tekrarlanır.

15 — Yine kum düşürmek - pelin denilen nebatın yaprakları suda kaynatılarak içilir. Bunun müessir olacağına dair kuvvetli bir kanâat vardır.

16 — Tavuk katısı içindeki zar soyulur ve bundan 41 tane kurutularak kavrulur, ezilir. Bundan küçük haplar yapılıp yutulursa böbrekteki taşları düşürmek için birebirdir.

17 — Basur - çay kavrulur, değirmende çekilerek kaşık kaşık yenir.

18 — Basur - ekşi nar kabuğu kaynatılarak içilir.

19 — Basur - kızılcık çekirdeği dövülür, tozundan hap yapılarak yutulursa basuru keser.

20 — Basur - konyak içine bir kaşık kahve konur, üzerinede limon sıkılarak içilirse basuru ve ameli derhal keser.

21 — Basur - şişe mantarı ateşte yakılır, dövülür, elenir ve konyak içine koyup içilir; Basura birebirdir.

22 — Kanlı basur - incir ağacının bir parmak kalınlığındaki kökleri, üzerindeki kabuğu soyularak suda kaynatılır ve içilir.

23 — Kalp hastalığı - Oğul otu kaynatılıp içilirse kalp hastalığına çok iyi gelir.

24 — Nefes darlığı - beyaz salkım çiçeği kaynatılıp içilir. Bu ayni zamanda göğüs ağrılarına da iyidir.

25 — Verem - zerdeçal ve kına kına, podra şekeri, nöbet şekeri veya bal ile karışdırılarak sabah akşam yenir.

26 — Öksürük - Hatmi çiçeği, ıhlamur, havlican, ayva çekirdeği... Bunlardan biri suda kaynatılarak içilir. Bundan başka harorot da saleple pişirilerek içilir.

27 — Gıcıklı öksürük - ceviz, kabuğu ile beraber ateşde pişirilir, kabuğu atılarak içi yenir.

28 — Gıcıklı öksürük - elmanın içine tane tane kara biber konarak ateşe gömülür, bu suretle pişirilerek acı acı yenir.

29 — Soğuk alğınlığı - papatyanın çiçekleri kurutularak suda kaynatılır ve içilir.

30 — Soğuk alğınlığı - Punç denilen ve bir fincan konyağa bir fincan da çay koyarak yapılan ilaç içilir.

31 — Boğaz ağrısı - hastanın başının orta yeri ustura ile çizilir ve üzerine papatya çiçeğinin tozu ekilir.

32 — Boğaz ağrısı - kızgın küle elma gömülerek pişirilir, ortasından keserek üzerine papatya çiçeğinin tozu ekilir ve bugaza bağlanır. Aynı zamanda ıhlamur ve adaçayı kaynatılarak gargara edililir.

33 — Bugaz ağrısı - zeytin, çekirdeği ile beraber dövülür ve bir tülbent içine konarak buğaza bağlanır ve aynı zamanda limon suyu ile gargara edilir.

SİVASLI ÂŞIK TALİBÎ

1931 yılında şair Bay Ahmet Kutsî Sivasta muallim iken Türk halkıyatı ve edebî kültürü için çok değerli bir iş yaptı :

«Halk Şairlerini Koruma Derneği» ni vücude getirdi.

Bu derneğin gayelerinden biri, yalnız ilmî çalışma itibarile değil, halk terbiyesi ve bilhassa inkilâp mefhumunun halk içine yayılması bakımından da çok değerli olan, Sivas şairlerini bir araya toplamak işi idi.

Bu gaye ile yapılan «Birinci Halkşairleri bayramı» 5 teşrinsani Perşembe günü başlamış ve üç gün sürmüştür. Bu ilk millî edebiyat şenliklerine Sivas ve çevresinden 15 âşık iştirâk etti. Şenliğin Türk kültürüne yaptığı yardımı inkâr etmek kabil değildir. Fakat ne yazık ki her yıl yapılması düşünülen bu şenlikler ,derneği kuranlar Sivastan ayrılınca bir daha yapılamadı. Bu gün artık böyle mühim şenlikleri Halkevleri tertip etse ve meselâ İstanbulda yapılan festivallerde de halk şairlerimize birkaç gün ve gece ayrılsa ne kadar iyi olur.

Ben Sivasta yapılan «Birinci Halkşairleri Bayramı» na iştirâk eden 15 âşıktan iki danesinin bazı şiirlerini yazabilmiştim.

Bu âşıkların biri «Meslekî» yahut diğer adıyla «Âşık Bekir» dir. Meslekîden evvelce Samsunda çıkan «Ahali» gazetesindeki «Halkşairlerimizi tanıyalım ve tanıtalım» [1] başlıklı yazımızda bahsetmiş ve «Gönlüm Bulandı» şiirini Kastamonu Lisesi Hars Derneği vasıtasile bastırdığımız «Derlediklerimiz» [2] adlı eserciğe koymuştuk.

Şimdi şiirini takdim ettiğimiz genç «Âşık Talibî» de ayni şenliklere iştirâk eden bizim tanışabildiğimiz ikinci şairdir. Tercemei halini kendi ağzından dinliyelim:

TALİBİNİN BAŞINA GELENLER,

I

Başıma gelmedik hallerml kaldı,
Derdim zencir oldu sayın düzünü

[1] «Ahali gazetesi» sayı: 564, 26 Temmuz 1932

[2] «Derlediklerimiz» , Kastamonu vilâyet m. 1933, sahife : 8-9

---

34 — Boğaz ağrısı - hiç kullanılmamış amerikan parçası bir bardak rakıya batırılır, üstüne kara biber ekilerek boğaza sarılır.

35 — Humma - bir fincan çivit kırmızı ya limon sıkılarak ayazda bırakılır ve hastaya içirilir, tifonun önünü alır.

36 — Hummâ - Enginar yaprağı ezilir, içine, bir baş sarımsak ayıklanarak konur, buna biraz da yoğurt karıştırılır. Bunların hepsi halledilerek tabana, bileğe sürülür ve bir bez ile üzeri sarılır.

37 — Ateşli hastaların ellerine, ayaklarına sirke sürülürse ateş düşer.

38 — Limon suyu içine tuz atılır ve bu mahlûl hastanın tabanına, eline sürülürse, hastanın ateşi düşer vücudu afiyet bulur.

39 — Terlemek için - bir limon alınır, kabuğunun üstündeki sarı kısım soyulur, geriye beyaz kabuk kalır. Bu limon dörde bölünür, bu suretle elde edilen parçalar ıhlamurla suda kaynatılır ve hastaya bardakla içirilerek yatırılır, üzeri sıkı sıkı örtülür hasta lahzada terler.

M. Naci Ayral

Dokuz ay anamın karnında yattım
Dünyaya gelince açtım gözümü

Doğunca dediler bir ad söyleyerek,
Sabah namazında dilek dilek.

Getirin bunu hâllüğe belliyek,
Getirdiler beşiğimi bezimi

Bir yaşıma değdim bebek dediler,
Teknede yıkayup teştte yudular.

İki yaşımda ılıngaca koydular,
Görenler dedi bu yatan kuzumu.

Kınalı beşiğe girip sallandım,
Bebek oldum yeşil giyüp allandım

Üç yaşımda yavaş yavaş dillendim,
Kulak verüp dinlediler sözümü.

Dört yaşımda yörümeye başladım,
Yer yüzünde sürünmeye başladım.

Beş yaşında serçeleri daşladım,
Bu sefer seyrâne diktim gözümü.

Altısında hizmet ettim bir zaman
Dediler ki böyle giderse yaman.

Yedi yaşıma değdim başıma duman,
Hiç kimse çekmezdi benim nazımı.

Sekiz zaşımda çalışmaya yeltendim,
Bana gülüştüler elden utandım.

Dokuz yaşımda çalışmadan usandım
Daim yatar uzatırdım dizimi.

II

On yaşıma kadar nazlı büyüdüm,
Koyu gölgelerde yattım uyudum.

On birimde turlu libas giyindim,
Bu zaman yerdim parmak üzümü.

On ikide sefer berlik kuruldu,
Cümle asker bir araya derildi

Her birisi bir yazıda kırıldı,
Atamadım yüreğimden sızımı.

On üç yaşımda fikre daldım,
Babam şehit oldu ben yetim kaldım.

Umur başa düştüm perişan oldum,
Ağlayup yumardım iki gözümü.

On dört yaşımda su gibi coştum.
Fehm edip karayı hem aktan seçtim.

On beşimde tam aşka düştüm,
Bu sefer elime aldım sazımı.

On altı yaşımda döndüm bülbüle,
Hayran oldum bağçedeki bir güle.

Yarap bu sevdayı verme her kula.
Ben allaha doğru tuttum özümü.

On yedide everdiler kendimi,
Kimse benim gibi nara yandımı?

Her taraftan bağladılar bendimi,
Sararupta soldurdular benzimi.

On sekiz yaşımda şaştı yolumuz,
Gitti servetimiz nalın halımız.

On dokuz yaşında soldu gülümüz,
Yana yana mahveyledim özümü.

Yirmide getirdiler künyeyi,
Bana zından ettiler bu dünyayı.

III

Ben dolandım Karamanı Konyayı,
Yirmi iki de ararlardı izimi.

Tamam girdim yırmi üç yaşıma,
Askerlikte neler geldi başıma.

Cezalı fermanımı taktı döşüme,
Halika arzuhal ettim niyazımı.

Yirmi dört yaşımda kurtardı hudâ,
vatanın borcunu eyledim edâ.

Milletin uğrunda canlarım feda,
Memlete çevirdim ben yüzümü.

Yirmi beş yaşımda geldim haneme.
Eyvah hasret gittim garip anama.

Yrimi altıda hançer vurdum sineme,
Kardaşlarım ayırdılar rızkımı.

Tamam girdim yirmi yedi yaşıma,
Neler geldi şu gençlikte başıma.

Baş tarafı 58 inci sayıda

Eskiden taşrada gelin alayında biri attan düşer ziyan olursa uğursuz sayarlardı. Oglan evinde gelin geldikten sonra koza, buğday olmazsa gene uğur saymazlardı.

Gelin alayı oğlan kapısına gelince gelini attan kaynana kucaklar indirir, gelin elinde tuttuğu bir fincan balı parmagını batırarak kapının üstüne ve altına sürer. Anasının evinden getirdiği koltuğunun altındaki ekmekler alınır. Sonra damat kucağına alarak odaya kadar götürür, bırakırdı. Davetlilere yemek verilir, taşrada düğün yemekleri de alelekser düğün çorbası, etli fasulye, keşkek ve pilavdan ibaretti.

Namazdan sonra güvey geleceği esnada kapıya bir ip gererler, eşige bir tas su koyarlar ve yenge bir tepsi içinde bıçakla ekmek tutardı. Güvey tepsiden bıçağı alır, ipi keser, tası devirir ve tepsideki ekmeği koynuna sokardı. İpi kesmek yol açmak, tası devirmek her işleri su gibi akmak, ekmeği koynuna sokmak rızıklarına delâlet etmekte idi.

Güvey gelin odasından içeri girer girmez gelinin başında bağlı bulunan dört metre uzunluğundaki kadife yere serilir, güvey onun üzerinde namaz kılar, duasını eder. Yenge duvağını toplar. Gelin güvey ile elele verip köşeye otururlar ve hangisi kurnazlık ederse sözüm üstün olsun diye ayağına basardı. Yüz görümlüğünü vermeyince gelin iç duvaığnı kaldırmazdı.

Cuma günü kızın bayrağını çehiz odasının içtaraf kapısının önüne asarlar, eğer sağdıç onu asamazsa gelini eşeğe bindirip evine gönderirlerdi.

Ç — *Yeni evlenenlerin arasını bozma. Erkeği büyü ile bağlama.*

Nikâh cemiyetinde nikâh kıyılırken hazır bulunan zevatın ellerini bağlamayıp dizleri üzerine koymasına dikkat ederlerdi. Bu takayyüdat hilâfına olarak nikâh kıyılırken bililtizam ellerini bağlar yahut bir kilidi kilitleyip anahtarını kör bir kuyuya atarsa damat bağlamış olurdu. Damadı bu mahcubiyetten kurtarmak maneviyatını yükseltmek için bazı tedbirlere başvurulurdu.

D — *Boşama*

Eskiden kadın kocanın esiri idi. İstediği zaman boşar, geçimsiz bir ailede başörtüsü daima kapının arkasında asılı dururdu. Yüzgöz olmuş kocalar karılarını elbise değiştirir gibi boşarlardı. Eğer kadının yüzüne karşı boşamaktan utanırsa iki kişinin yanında bir kâğıt yazar pul yapıştırır, eve yollareı, Bazan da filan yere gidersen filan kimse ile görüşürsen şartolsun diyerek boşamayı şarta talik ederler, zavallı kadın da velev bilmiyerek o işi işlerse namaz bezini başına örter,

---

Bu hale geldim düşüne düşüne,
Hançer vurup doğradılar sinemi.

Kardeşlerim ayırdı yok idi suçum,
Çok fukara düşdüm kalmadı geçim.

Çimenli yaylalarım yok görünmez, göcüm
Gaybettim ördeğimi kazımı.

Talibî derki sözüm nihayet,
Arzuhalim Mengûç beye şikâyet
Talibî

M. Atsızayoldaş

kocasına nikâhı yenilemesi için yalvarırdı. Bu hallerde eve imam ve şahitler çağırılıp tecdidi nikâh yapılırdı.

Eğer bu adi boşama ve nikâhın yenilenmesi üç defa vaki olur yahut koca hiddetli bir adam olupta toptan alıp almamacasına yahut üç talak ile boşarsa o zaman kocaya ibret ve intibah dersi olmak üzere hülle yapılmayınca tekrar karısını alamazdı.

Hülle: Güçlü kuvvetli bir erkeğe o kadın nikâh edilip gerdeğe girer, sonra o adam boşar. Kadın eski kocasına varabilmek için üç ay beklerdi.

M. Zeki